

доц. д-р Дарина Григорова Григорова

АВТОРСКА СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИЯ ХАРАКТЕР НА ТРУДОВЕТЕ

КНИГИ

1. Империя Феникс. Между съветското минало и евразийското бъдеще. София: Военно издателство, 2015. 192 с.
Научна редакция: проф. д.и.н. Христина Мирчева. Рецензенти: проф. д.и.н. Андрей Пантев, проф. д.и.н. Николай Цимбаев, проф. д.пол.н. Елена Пономарьова
2. Русский Феникс. Между советским прошлым и евразийским будущим. Книжный мир: Москва, 2018. 350 с.
Науч. ред. и предисловие Е. Г. Пономарева.

ПРИНОСИ

1. Темата “ИМПЕРИЯ ФЕНИКС”: Постсъветска Русия – власт и идентичност между съветското минало и евразийското бъдеще (8 декември 1991 – 16 март 2014), е приносна и представя неизследвана досега гледна точка за проблема власт – национална идентичност след 1991 г. Подходът на автора е оригинален – анализират се властовите идеологически конструкции на национална постсъветска символика, историческа памет, архивна политика и историческа цензура, от една страна, от друга, на фона на обществената постсъветска мисъл, от трета, сравнителен анализ на постсъветската руска, украинска и беларуска идентичности след 1991 г. Изследването е фокусирано на властта, поставена неслучайно на първо място в заглавието, защото в Русия винаги (от царството, империята, през съветския период, както и сега в постсъветския) отговорността за всичко, което се случва, е на държавата.
2. Първият теоретичен принос е типологизирането на украинската национална дуалистичност на базата на извори от XIX – нач. на XX в.: две национални идеи в две империи (Русия и Австро-Унгария) и следите ѝ през постсъветския период след 1991 г. Авторът доказва наличието на две украински нации (без значение езика, на който говорят – руски, украински, суржик): “галицийска” (етноцентрична, антиполонизъм, антисемитизъм и русофобия – отрицателна иде н т и ч н о с т , к о н с т р у и р а н а н а о б р а з а н а в р а г а)

и “малоруска” (етнодуалистична, съвместяваща руската и украинските култури без комплекси от общото средновековно минало в древноруската държава – Киевска Рус. Названието е условно географско заради историческите корени, но за ХХІ в. остава типологично като начин на осъзнаване: “галицийска” идентичност има днес и в Харков, и рускоезичния Югоизток, както и обратното, “малоруска” идентичност има и в Западна Украйна; Към типологията на украинския дуализъм моографията анализира и възраждането на третата украинска нация – русинската, която е плод на официално осъзнаване чак нач. на ХХІ в., но като диаспора присъства в САЩ и Канада от ХІХ в. досега.

3. Вторият теоретичен принос е авторската типология и на русийската, и на руската идентичности като проява на постсъветски дуализъм, както и съчетанието на “имперското” и “националното” в евразийския дуализъм след 1991 г. Авторът доказва, че една от руските специфики е именно съвместимостта на националната с имперската политика както във вътрешната политика като самоидентификация (“руско” – първо като принадлежност към европейската култура, каквато е руската, без значение от етническата принадлежност, второ – като православна духовност в хармония с всички конфесии в Русия; и “русийско” като политическа имперска рамка на гражданска идентичност – принадлежност най-вече към държавата, чието традиционно сакрализиране се възстанови при Путин).
4. Третият теоретичен принос е типологизирането на геополитическата евразийска идентичност в постсъветска Русия, анализирана на базата на “съветското”, “неосъветското”, “европейското” и “евразийското” ѝ наследство, от една страна, както и на постсъветската политическа идентичност на “евразийска демокрация” като част от просветения авторитаризъм в Русия след 1991 г.
5. Съществен принос е въвеждането в научен оборот на редица нови извори по съвременна руска история: официални документи на властта (президент, премиер, патриарх, министерства, парламент); на обществената постсъветска мисъл в Русия: дневници, спомени, публицистика от целия политически спектър; аудио и видео документи (интервюта, лекции, спомени и свидетелства за постсъветска Русия на представители на постсъветската интелигенция).
6. Приносна е и авторската периодизация на постсъветския период в съвременната руска история (8 декември 1991 – 16 март 2014) със съответната вътрешна хронология, която се отличава с оригинален подход към периода.

Руското издание на “Империя феникс” (София, 2015) – “Русский феникс” (Москва, 2018), е редактирано, адаптирано за руска аудитория, както специализирана, така и широка, добавени са проблеми към темата “историческа памет”, авторът въвежда термина “мемоформатиране” [вж. с. 145–148].

СТАТИИ (2009–2018)

ПРИНОСИ

Изследователските интереси на автора са в областта на руската история на идеите и на различните течения в руската обществена мисъл още от втората половина на XIX век, през руската емиграция след 1917-а, и до постсъветска Русия. Тематичният кръг е свързан с идеологическите отенъци в руската мисъл от либералния до консервативния спектър с основен фокус: руската идентичност (дореволюционна, съветска, постсъветска). Оттук и статиите, и студиите, за периода след хабилитацията (2009–2018) могат да се групират по следните тематични изследователски области:

*РУСКАТА ОБЩЕСТВЕНА МИСЪЛ ПРЕЗ XIX ВЕК ЗА БЪЛГАРИЯ,
БЪЛГАРСКИЯ ВЪПРОС, ЦЪРКОВНАТА БОРБА,
ОСВОБОЖДЕНИЕТО, СЪЕДИНЕНИЕТО, ЗА БЪЛГАРСКИ ОБЩЕСТВЕНИЦИ*

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[9] Обуреваемы надменным самомнением?: [болгарский церковный вопрос и русская общественная мысль в XIX в.] – *Родина*, 2014, № 12, 54–56.

[23] Симеон Радев за началото на руската демокрация (1905–1906). – *Almanach Via Evrasia*, 2012, 1, 160–167.

[32] Проф. Ервин Грим за русофилството и русофобството в България – коментар на филолога и историка. (в съавт. с Галина Петкова) – *Анамнезис*, 2010, № 1, 151–191.

Идеята на тази съвместна с доц. д-р Галина Петкова публикация е да се покаже гледната точка на историка и тази на филолога по един и същ проблем, какъвто

е русофилството и русофобията в България. Текстове на авторите са отделни и самостоятелни анализи на коментара на проф. Ервин Грим.

[35] *Перейти Дунай, чтобы понять Россию. Петербургские впечатления Симеона Радева (1905–1906).* – *Родина*, 2010, № 11, 115–117.

[36] „Румелийският преворот“ и руското общество (1885 г.). – В: *Россия – България: векторы взаимопонимания. XVIII–XXI вв. Российско-болгарские научные дискуссии.* Москва, 2010, 126–134.

[37] "Дело славян нам дорого": Русские либералы и консерваторы о Русско-турецкой войне 1877 - 1878 годов. – *Родина*, 2009, 6, 43-45.

[44] *Европобесие: Константин Леонтьев между идеологией и верой.* – В: *православие.ру*

[49] *Константин Леонтиев за българската свобода преди и след Втората Източна война (1877–1878).* Под печат. – В: сб. с материали от международната конференция по повод 140 години от Руско-турската освободителна война (1877–1878), проведена в СУ от 2 до 4 март 2018 г. Научен редактор: проф. д-р Пламен Митев.

Приносният характер на тези текстове е в представянето на всички идеологически варианти на руска обществена мисъл за български проблеми от националната ни история, пряко свързани с Русия. На базата на богат изворов материал, основно фокусиран на руската дореволюционна периодика: либерална, консервативна, народническа, официозна; дневници, спомени и писма, са анализирани разнообразните руски гледища за България, Църковната борба, Освобождението, Съединението. Политическата и дипломатическата страна на руско-българските отношения заслонява руската обществената мисъл, чието преоткриване е цел и на изброените изследвания.

**ПОСТСЪВЕТСКИ ИДЕОЛОГИЧЕСКИ И ГЕПОЛИТИЧЕСКИ ИНТЕРЕС
КЪМ БЪЛГАРИЯ, БАЛКАНИТЕ, БЛИЗКИЯ ИЗТОК: ЗЕМИТЕ НА ЕКС
ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ**

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[7] "Большое видится на расстоянии". Русский мир и България. – *ALMANACH VIA EVRASIA*, 2016, 5.

Изследването анализира съвременната руска идеологическа парадигма за Балканите и България през доктрината "Русский мир" – като приемственост,

смесена имперско-съветска на постсъветска основа, оттук и своеобразното й действие, или по-точно бездействие.

[5] Турция versus Россия, “Холодная восточная война” (Идеологический аспект в сфере образования). – В: Модернизация высшего образования в России: опыт истории и векторы развития. Россия, Уфа, 2016, 237–245.

[46] Руската Палестина като тиха дипломация. Под печат. – В: научен сборник в памет на проф. д-р Костадин Грозев. Научен редактор: проф. д-р Евгения Калинова.

Изследванията систематизират историческата приемственост на турските/османските и руските/постсъветските имперски интереси на Балканите, както и различните подходи на руската дипломация, църковната дипломация в “Руската Палестина”. Анализът показва силовите линии на екс имперските интереси, които дори и фантомни остават и се проявяват и в съвременната геополитика.

РУСКАТА ОБЩЕСТВЕНА МИСЪЛ (XIX – нач. на XX век)

В ТЪРСЕНЕ НА РУСКА ПОЛИТИЧЕСКА И НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[4] Самоотрицание русской интеллигенции. Чаадаевская идентичность. – В: Усмановские чтения. Региональная история: методология, источники, историография. Россия, Башкортостан, Стерлитамака, 2016, 169–172.

[6] “Времето славянофилства”. Руските очаквания от Първата световна война: между ирационалното и прагматичното. – В: Първата световна война век по-късно. София, 2016, 215–222.

[43] “Time Slavophiles”: The Russian expectations regarding the First World War between irrationalism and pragmatism”. – В: viaevrasia.com

[34] Двудликий Янус. Имперский либерализм и позднее славянофильство в конце XIX века. – *Родина*, 2010, № 10, 83–84.

[16] Уильям Гладстон и русские либералы второй половины XIX века: два взгляда на один политический горизонт. – В: *Метаморфозы культуры на рубеже тысячелетий. Культуросоцидание как теоретическая проблема. Материалы II Международной междисциплинарной научной конференции 11–12 мая 2012.* Новосибирск, 2013, 81–88.

[28] Руските либерали и Гладстон. Два модела на имперски либерализъм. – В: *Годишник на НБУ, Департамент "История"*, т. IV, 2009. НБУ, 2012 г., 341–351.

[39] „Ще очистим Русия задълго” – либералната интелигенция и болшевишката власт през първата половина на 20-те години на XX век. – В: Русия и България – между филството и фобството. Материали от научните конференции „Русия и Европа през XX век” и „Русия в българската история”, 2009, 142–154.

Авторът въвежда понятие “чаадаевска идентичност”, което дефинира специфично руското отношение на остра критика насочена навътре, към себе си, към руснаците. Явление, характерно за руската (и не само) интелигенция.

Анализира се и автопрезрението, пак руска интелигентска черта, достигнала до физическо изстребление при авторите на болшевишката идеология, нетърпими към имперската интелигенция, но пък създали после съветска такава. Изследва се именно тази приемственост, специфика на руския образован социален пласт (дали ще е съсловие, класа или просто социален пласт/страт, е според историческото време, но поведението е идентично).

Първата световна война е част от кризата – поредната, на руската идентичност, което се изследва и във “времето славянофилства”.

Сравнителен анализ е направен на руските имперски либерали с късните славянофили и с английския либерализъм на Гладстон.

РУСКАТА ОБЩЕСТВЕНА МИСЪЛ В ЕМИГРАЦИЯ:

ЕВРАЗИЙСКА ИДЕНТИЧНОСТ

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[19] “TOWARDS THE SUN”: EURASIAN HISTORIOSOPHY. ALMANACH VIA EVRASIA, 2013, 2, pp. 9–60.

[20] Типология евразийской историософии. – В: Українська державність: історія і сучасність : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 23 листоп. 2012 р. / під заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь, 2012, 76–77.

[17] Николай Трубецкой за Хърбърт Уелс, болшевиките и руския въпрос. – В: Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на проф. д.фил.н. Христо Трендафилов. Шумен, 2013, 550–554.

[25] Николай Трубецкой за Хърбърт Уелс, болшевиките и руския въпрос. – В: Кн. Николай Трубецкой. “Предговор” към книгата на Х. Уелс “Русия в мъглата” – коментар на филолога и на историка. (в съавт. с Галина Петкова). – *Анамнезис*, 2012, № 1–2, 91–130.

Като продължение на идеята за съвместни публикации с доц. д-р Галина Петкова, това изследване показва гледната точка на историка и тази на филолога за болшевиизма и руския въпрос през погледа на Николай Трубецкой. Текстовете на авторите са отделни и самостоятелни анализи.

[33] Евразийският отговор на руския национален въпрос. – В: "Погасло дневное светило...": Руската литературна емиграция в България 1919–1944. Съст. и науч. ред. Радостин Русев, Йордан Люцканов, Христо Манолакев. София, АИ "Марин Дринов", 2010, 292–307.

Емигрантската руска мисъл е свърх идеологизирана по политически причини, оттук и евразийската доктрина, оставяща следи и в постсъветска Русия. Изследванията са фокусирани на евразийската идентичност в разнообразните й проявления.

Анализирана е гледната точка на ранния евразиец Николай Трубецкой за болшевиките, руския национален въпрос на фона на сравнителния поглед с Хърбърт Уелс – руска и английска имперски гледни точки за болшевиизма.

ПОСТСЪВЕТСКАТА РУСКА МИСЪЛ ЗА ГЕОПОЛИТИЧЕСКАТА ИДЕНТИЧНОСТ И ПОЛИТИЧЕСКАТА СИСТЕМА

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[14] Восток и российская национальная и геополитическая идентичность в постсоветской Евразии. – В: Россия и страны Востока: векторы взаимодействия и сотрудничества. Уфа. 2014, 20–24.

Мястото на Изтока в Русия е особено важно. Изследването анализира проникването на Изтока в геополитическата представа за идентичност.

[18] Славяноевразийский проект Александра Панарина. Православный рыцарь постмодерной России. – *Вестник Мариупольского Государственного Университета*, 2013, вып. 7–8, 39–51.

Александър Панарин е уникален постсъветски автор, чийто славяноевразийски проект анализира изследването.

[22] Има ли декабристи в постсъветска Русия. – В: Президентски избори Русия'2012. Quo vadis. София, 2012, 79–86.

[41] Есть ли декабристы в постсоветской россии? – В: viaevrasia.com

Въпросът е реторичен, но анализът е на съвременната ситуация (вече историческа) около политическата демонстрация – масова при това, след парламентарните избори и преди президентските такива. Фокусира се руската мисъл и и дейните и спорове през декември 2012 г.

[24] Демократия по-русски или демократия новой России. – *Обозреватель*, 2012, № 3, 15–21.

[27] Постсъветска Русия на Путин в търсене на евразийската идентичност. – В: Източните политики на Европейския съюз. Сборник с доклади от международна научна конференция. Варна, 2012, 32–40.

[3] Евразийская (имперская) демократия постсоветской России. – В: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale/ Moldovian Journal of International Law and International Relations*. 2017, Issue 2, Volume 12, pp. 278–285.

Авторът прави типология на руската/евразийската демокрация и на просветения авторитаризъм в постсъветска Русия като политическа система.

[29] Егор Гайдар – демонизираният образ на прехода в постсъветска Русия. – В: България, Балканите и Русия 18–21 век. Българо-руски научни дискусии. Сборник статии под ред. на акад. Г. Марков. Институт за исторически изследвания, БАН, 2011, 123 –140.

Егор Гайдар присъства на три ключови и съдбовни момента за Русия: Беловежката гора (разрушаването на СССР), оглавява шоквата “терапия” и участва в преврата на Елцин от септември–октомври 1993 г., създава президентската република в Русия. Оттук анализът на тази личност е неизбежна необходимост при изследване на съвременна Русия.

[30] Никита Михалков и Андрей Кончаловски за прехода в постсъветска Русия. – В: Исторически личности и идеи. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д-р Искра Баева. Съставител: Евгения Калинова. София, 2011, 187–192.

Двамата братя и режисьори – Михалков и Кончаловски, имат активна гражданска и политическа позиция, запазват най-добрата приемственост на руска обществена мисъл. Те специално са обект на изследване поради личното им присъствие, съчетано със специфичен консервативен проект, различно видян и от двамата. Може да се каже, че са класиката на обществената идеологическа мисъл в постсъветска Русия.

[31] Руската нация между съветското минало и евразийското бъдеще. – В: *Годишник на Департамент “История”*, т. III, 2008, НБУ, 2011, 332–346.

[50] THE RUSSIAN NATION BETWEEN THE SOVIET PAST AND THE EURASIAN FUTURE. SEEKING POST SOVIET IDENTITY. – В: viaevrasia.com

Авторът дава своята дефиниция на руска национална идентичност, анализирайки руски, съветски и постсъветски национални проекти.

*ПОСТСЪВЕТСКА РУСИЯ ЗА ИСТОРИЧЕСКАТА ПАМЕТ:
ИДЕОЛОГИЗАЦИЯ НА ИСТОРИЯТА*

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[40] Проблеми на архивистиката в постсъветска Русия (исторически контекст). – В: *Университетски четения по Архивистика*. Т. I, София, 2009, 73–103.

[10] Единният учебник по история на Русия: патриотично образование или кратък курс по история на ВКПб. – В: *Социални идеи, движения и политики. Изследвания на националния политически институт "Димитър Благоев"*, С., 2014, 492–509.

[15] “Делото на историците”, или за историческата цензура в съвременна Русия. – В: *Университетски четения по Архивистика*. Т. 2. С., 2013, 43–49.

[26] "Честна история" – история и власт в постсъветска Русия. – В: *Русия, Европа и светът. Сборник с материали от международна конференция. София 28–29 септември 2009 г. С., 2012, 483–490.*

Историческата памет винаги е била зависима от политическата ситуация, съответно идеологически рамки на съответното време. Оттук и вечният проблем със запазването на историята като разнообразие от гледища, а не като фиксирана /ерго – умъртвена/ единствена истина. Авторът изследва ситуацията с историческата памет в съвременна Русия както документално (законодателните промени), така и академически (образователен исторически стандарт), и идеологически (трансформирането на Студената война и пренаписването на историята, най-вече на тази от Втората световна война).

ПОСТСЪВЕТСКА РУСИЯ ЗА ИНФОРМАЦИОННИЯ СУВЕРЕНИТЕТ

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[47] Електронните медии в Русия между информационния суверенитет и образа на врага в хибридна война. Под печат. – В: сб. “Реформи и реформени инициативи в България и света през ХХ век”. Научен редактор: проф. д-р Искра Баева.

[48] Электронные СМИ между терроризмом и информационном суверенитете. Под печат. – В: *Асиметрија и стратегија*. Београд. Издание на Институт за стратегијска истраживања.

Понятието “електронен суверенитет” е анализирано на фона на съвременната информационната пропагандна война, в чийто център е Русия.

**УКРАИНСКИЯТ ВЪПРОС:
МАЛОРУСКА, ГАЛИЦИЙСКА, РУСИНСКА ИДЕНТИЧНОСТИ**

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[2] Украинский Янус между Галицией и Малороссией. Формирование национального облика на фоне геополитической тектоники. – *Свободная мысль*, 2017, № 3 (1663), 25–46.

[8] Украинският Янус между Галиция и Малорусия: формирането на националния образ на фона на геополитическата тектоника. – В: *Университетски четения по Архивистика*. Т. III, част II. София, 2015, 69–106.

[12] Николай Трубецкой и Георгий Вернадский об украинском вопросе – евразийская точка зрения. – В: *Казахское государство и евразийское пространство: история и современность*. Астана, 103–106.

[13] UKRAINIAN JANUS BETWEEN GALICIA AND MALORUSSIA: FORMATION OF NATIONAL IMAGE AGAINST THE BACKDROP OF THE GEOPOLITICAL TECTONICS (19TH-21ST CENTURY). *ALMANACH VIA EVRASIA*, 3 (2014)

На основата на богат изворов масив от XIX и нач. на XX век, както и на широк и многоспектърен историографски обзор (руски, украински, полски, английски, канадски, американски), е анализиран и създаден типологически украинският дуалистичен национален проект и произтичащите оттук съвременни политически реалности. Основен принос на автора.

БЕЛАРУС И КАЗАХСТАН, ДВЕТЕ КРИЛА НА ЕВРАЗИЙСКИЯ ПРОЕКТ

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[42] БЕЛАРУС VS УКРАИНА: СЕВЕРНОЕВРОПЕЙСКАТА СТАБИЛНОСТ В ЕВРАЗИЙСКИЯ ПРОЕКТ VS СЕВЕРНОАМЕРИКАНСКАТА АФРИКАНИЗАЦИЯ НА МАЙДАНА. – В: viaevrasia.com

[11] Беларусь–Украина: североевропейская стабильность в евразийском проекте против североамериканской африканизации майдана. – *Проблемы управления*, № 3 (52), 2014, 38–42. Научно-практический журнал при Академии управления при президенте республики Беларусь.

същият текст е публикуван в колективна монография от 2016 г.:

Григорова, Д. Беларусь–Украина: североевропейская стабильность в Евразийском проекте против североамериканской африканизации Майдана, Государственность. Национальная идея Беларуси, 2016, 256–271.

Анализиран е белоруският постсъветски модел на държавническа идеология, противоположен на украинския като заложена историческа памет и оттук съвременна политика.

[21] Казахстан помнит: АЛЖИР, КарЛаг. – В: Сб. материалов международного круглого стола: Память трагического: события, люди, история. Астана, 2012, 8–13.

Казахският модел на историческа памет е специфичен, отличава се както от белоруския, така и от украинския, а също и от руския постсъветски, което се анализира в текста.

*РУСКАТА ПОСТСЪВЕТСКА МИСЪЛ ЗА 1917-а:
РЕВОЛЮЦИЯ, ПРЕВРАТ, СМУТА?*

Вж. от списъка с публикации за конкурса:

[1] Февруари и Октомври 1917 г. – продължение на гражданската война в Русия и днес. – В: *Университетски четения по Архивистика*. Българското професионално архивно образование в Софийски университет "Св. Климент Охридски": памет, кауза, отговорност. Брой: VI, редактор: Андриана Нейкова, София, 2018, 32–47.

Авторът анализира острите идеологическите спорове сред академичната, политическата и обществената постсъветска руска мисъл по повод 100-годишнината от революциите през 1917 г. Изследван е понятийният апарат, наследен от 1917-а и неговите трансформации сега през 2018 г. Революциите от 1917 г. са част от руската идентичност, поредният лакмус, което прави темата особено интересна като част от история на идеите.